

COMMISSION DE MODERNISATION DE L'**ORDRE JUDICIAIRE**

Verslag gewijd aan de bekendmaking van rechterlijke beslissingen

De veer, de Pelikan en de cloud

30 juni 2014

TOC

VOORWOORD

Sinds 1832 heeft de veer, het zwaard van de juristen, meer en meer terrein verloren aan de Pelikan, het beroemde vulpenmerk waaruit de handtekening van de rechter vloeit zoals het levensbloed dat de legendarische pelikaan laat vloeien op haar kuikens.

En zo gaat het nog steeds!

Hoewel niet meer helemaal...

De gerechtelijke communicatie migreert gaandeweg naar de digitale cloud zonder dat iemand thans kan zeggen waar die dematerialisering zal eindigen. Die dematerialisering kan als onomkeerbaar en definitief worden beschouwd. Omzichtigheid is evenwel geboden. Victor Hugo heeft nooit de ganzenveer afgezworen. Een voormalige president van de Verenigde Staten heeft onlangs openlijk zijn voorkeur voor de goede oude brief geuit omdat de krachtigste af luisterapparatuur niet ertegen opgewassen is.

Hoewel niet kan worden ontkend dat alle revoluties aanleiding kunnen geven tot buitensporigheden – en de digitale revolutie is geen uitzondering op de regel – blijft de huidige omwenteling veelbelovend voor de juridische informatie.

Zij biedt uitzicht op toegankelijker teksten en meer onderling gedeelde rechtspraak,

met een grotere mobiliteit van de actoren van justitie die doeltreffender zijn. De jurist verplaatst zich met zijn bibliotheek op de tablet, zijn rechtspraak onder de arm, zijn opzoekingen als lichte bagage in een wereld waarin hij van het ene naar het andere arrondissement, van een land naar een buurland zal reizen, misschien zelfs in de verschillende tijdzones van een planeet die nog gedurende miljarden jaren zal blijven draaien. Tenminste, als de mensheid die planeet lang genoeg laat bestaan.

Maar het gaat om meer dan comfort, mobiliteit en snelheid. Die omwenteling mag een belangrijke democratische uitdaging immers niet verhullen. Een categorische imperatief is onmogelijk zonder rekening te houden met een echte rechtsstaat, waarin iedereen toegang heeft tot de justitie zoals zij recht spreekt en zoals zij plaatsvindt, en tot de rechtspraak met inachtneming van het recht op de persoonlijke levenssfeer van de rechtzoekende. Er kan immers niet worden verantwoord dat de rechtspraak een mysterieuze mijn is, die overgeleverd is aan de strijdlust van goudzoekers die hun goudklompen enkel op de markt brengen wanneer dat strikt noodzakelijk is voor hun eigen belang.

De Commissie voor de Modernisering van de Rechterlijke Orde stelt dat hervormingen moeten worden doorgevoerd om te waarborgen dat alle rechtspractici en rechtzoekenden in de toekomst een volledige en onvoorwaardelijke toegang hebben tot de rechtspraak. De in dit verslag beschreven hervormingen zouden des te makkelijker moeten worden bereikt omdat zij geen extra kredieten vergen.

Wij danken professor Werner DERIJCKE van harte, die ons zijn kunde en zijn energie heeft aangeboden en de resultaten van zijn denkoefeningen met ons heeft gedeeld.

Eveneens veel dank aan mevrouw Catherine Van Nypelseer en de heer Xavier Henrotin van de FOD Justitie voor hun vaardigheid en beschikbaarheid.

De Commissie voor de Modernisering wenst van dit laatste verslag haar zwanenzang maken – een andere gevleugelde uitspraak zonder enige hoop op herrijzenis uit haar as – met de hoop, en zelfs de overtuiging, een sterke boodschap te richten aan de politieke, academische en gerechtelijke wereld.

1. INLEIDING

1.1 Gebrek aan toegankelijkheid van de rechtspraak: een democratisch deficit

De rechtspraak is een noodzakelijk bron van kennis van het recht. Een illustratie voor de twijfelaars is de rijkdom aan rechtspraak die volgt uit de 23 woorden van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek inzake de aansprakelijkheid voor misdrijven en oneigenlijke misdrijven.

De rechtspraak heeft in België zeker niet het gewicht dat zij kan hebben in de rechtsstelsels die de precedentenregel toepassen. Maar, zij is niets minder dan de meest authentieke interpretatie van de enige echte dwingende rechtsbron: de wet¹.

Hoewel de rechtsleer zelf belangrijk is, heeft zij in werkelijkheid enkel het gezag dat de overtuigingskracht van de actoren eraan verleent. De actoren zijn in beginsel niet aansprakelijk en oefenen enkel moreel gezag uit.

Achter de uiterlijke schijn, gevormd door de overvloed aan tijdschriften en gegevensbanken inzake rechtspraak, blijft de rechtspraak nochtans het achtergestelde broertje van de triptiek wetgeving/rechtspraak/rechtsleer.

Die vaststelling wordt aangescherpt in de volgende bladzijden, maar kan als bitter worden omschreven: de kennis en de verspreiding van de rechtspraak beantwoorden in België aan geen enkel wetenschappelijk criterium. De enige algemene, openbare en kosteloze gegevensbank – Juridat – wordt slechts willekeurig aangevuld. De betalende gegevensbanken hangen van hun kant af van de betrouwbaarheid van hun netwerken en de intellectuele integriteit van de leden van de wetenschappelijke comités en redactiecomités².

Het is de opzet van dit verslag om die vaststelling te objectiveren en oplossingen voor te stellen.

1.2. Methode

De commissie heeft haar oor te luisteren gelegd bij een aantal personen (magistraten, professoren, advocaten, ambtenaren van de FOD Justitie...), heeft informatie ingewonnen bij een aantal Belgische

¹ De wet wordt hier begrepen als enige algemene en abstracte regel, van de bepalingen van internationaal recht die rechtstreeks van toepassing zijn tot de reglementering van de kleinste gedecentraliseerde entiteit via sectorale of professionele reglementering (zoals collectieve overeenkomsten of huishoudelijke reglementen van bepaalde beroepsorden).

² Voor een onverbiddelijke kritiek van die werkwijze, zie Ch. Lemieux, "Jurisprudence et sécurité juridique: une perspective civiliste", *Revue de droit de l'Université de Sherbrooke*, 1998-1999, blz. 239-240.

en buitenlandse instellingen (opperste gerechtshoven, universiteiten...) en daarvan een samenvatting gemaakt.

De commissieleden hebben eveneens de opleiding gevolgd voor de personen die gemachtigd zijn om beslissingen in te voeren in de openbare gegevensbank Juridat.

1.3. Structuur

In het eerste hoofdstuk (2) wordt herhaald waarom de toegankelijkheid van de rechtspraak een categorische imperatief is van elke rechtsstaat.

In het volgende hoofdstuk (3) wordt de stand van zaken opgemaakt van de wijze waarop de rechtspraak in België toegankelijk wordt gemaakt, vooraleer wordt bekeken (4) hoe de dingen worden aangepakt in de omringende landen.

Nadat de huidige kosten van de toegankelijkheid worden onderzocht (5), is een specifiek hoofdstuk gewijd aan de voornaamste rem op een ruime verspreiding van de rechtspraak: de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de anonimisering (6).

In het laatste hoofdstuk (7) worden concrete besluiten getrokken en aanbevelingen geformuleerd.

2. INLEIDING TOT DE OPENBAARHEID VAN DE HOVEN EN RECHTBANKEN

De openbaarheid van de beslissingen van de hoven en rechtbanken beantwoordt aan drie vereisten: een wettelijke, een democratische en een managementgerichte vereiste.

2.1 Wettelijke vereiste

2.1.1 Grondwettelijke bepaling

Artikel 148 van de Grondwet bepaalt:

"De terechtzittingen van de rechtbanken zijn openbaar, tenzij de openbaarheid gevaar oplevert voor de orde of de goede zeden; in dat geval wordt zulks door de rechtbank bij vonnis verklaard."

Inzake politieke misdrijven en drukpersmisdrijven kan het sluiten der deuren niet dan met algemene stemmen worden uitgesproken."

Artikel 149 van de Grondwet voegt daaraan toe:

*"Elk vonnis is met redenen omkleed. Het wordt in openbare terechtzitting uitgesproken."*³

³ De artikelen 148, tweede lid, en 149 van de Grondwet zullen in de loop van de 54ste legislatuur (2014-2019) worden herzien. Wat artikel 149 betreft, bepaalt de verklaring tot herziening van de Grondwet

De grondwetgever hechtte veel belang aan die openbaarheid:

*"Les juges seront plus circonspects dans leur décisions, si elles sont exposées à la censure du public"*⁴.

Natuurlijk kan het sluiten der deuren worden uitgesproken:

*"Mais lors même que les audiences ne sont pas publiques, le jugement n'en doit pas moins être prononcé publiquement"*⁵.

2.1.2 Internationaal recht

Artikel 14.1 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten, opgemaakt te New York op 19 december 1966 bepaalt:

"Art. 14

1. Allen zijn gelijk voor de rechtbanken en de rechterlijke instanties. Bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolging, of het vaststellen van zijn rechten en verplichtingen in een rechtsgeding, heeft een ieder recht op een eerlijke en openbare behandeling door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige bij de wet ingestelde rechterlijke instantie. De toegang tot de rechtszaal kan aan de pers en het publiek worden ontzegd, gedurende het gehele proces of een deel daarvan, in het belang van de goede zeden, van de openbare orde of de nationale veiligheid in een democratische samenleving, of wanneer het belang van het privé leven van de partijen bij het proces dit eist, of in die mate als door de rechter onder bepaalde omstandigheden strikt noodzakelijk wordt geoordeeld, wanneer openbaarmaking de belangen van de rechtspraak zou schaden; evenwel dient elk vonnis dat wordt gewezen in een strafzaak of een rechtsgeding openbaar te worden gemaakt, tenzij het belang van jeugdige personen zich daartegen verzet of het proces echtelijke twisten of het voogdijschap over kinderen betreft. "

Artikel 6.1 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950, bepaalt:

"Art. 6. (Recht op een eerlijk proces).

1. Bij het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen of bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolging heeft eenieder recht op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie welke bij de wet is ingesteld. Het vonnis moet in het openbaar worden gewezen maar de toegang tot de rechtszaal kan aan de pers en het publiek worden ontzegd gedurende het gehele proces of een deel daarvan, in het

(continued...)

dat wordt beoogd "om een lid toe te voegen volgens hetwelk de wet afwijkingen kan voorzien op de verplichte integrale voorlezing van vonnissen, door de rechter, in openbare zitting" (BS 28 april 2014)

⁴ J. Raikem, "Rapport de la section centrale sur le chapitre III du titre III, intitulé du pouvoir judiciaire", in A. Neut, *La Constitution belge expliquée*, Gent, 1842, blz. 284.

⁵ *Ibidem*, blz. 285.

belang van de goede zeden, van de openbare orde of 's lands veiligheid in een democratische samenleving, wanneer de belangen van minderjarigen of de bescherming van het privé leven van partijen bij het proces dit eisen of, in die mate als door de rechter onder bepaalde omstandigheden strikt noodzakelijk wordt geoordeeld, wanneer openbaarmaking de belangen van de rechtspraak zou schaden."

Volgens het Europees Hof voor de Rechten van de Mens beschermt het openbaar karakter van de procedure voor een rechtbank de partijen tegen een in het geheim gewezen rechtspraak zonder publieke controle ("*with no public scrutiny*"). Die openbaarheid helpt om het vertrouwen in de hoven en rechtbanken van alle niveaus te behouden. Door de rechtsbedeling zichtbaar te maken, draagt de openbaarheid bij tot het bereiken van de doelstelling van artikel 6, eerste lid, van het verdrag, te weten een eerlijk proces, een waarborg die een van de fundamentele beginselen van elke democratische maatschappij vormt. De beginselen gelden zowel voor de openbaarheid van de terechtzittingen als van de uitspraak. En hoewel die openbaarheid past in het kader van het recht op een eerlijk proces, vormt zij een autonome vereiste ervan. Het volstaat niet dat de betrokken partij toegang heeft tot de in haar zaak gewezen beslissingen en in voorkomend geval in staat is om haar recht op beroep uit te oefenen. Wat moet worden nagegaan is of die beslissingen al dan niet toegankelijk zijn gemaakt voor het publiek⁶, met dien verstande dat het hof enige flexibiliteit aanvaardt over de wijze waarop die openbaarheid daadwerkelijk wordt gerealiseerd⁷.

Het Hof van Cassatie volgt in zijn arrest van 29 november 2011⁸ uitdrukkelijk die lering van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Advocaat-generaal M. Timperman, besluit in zijn conclusies die aan dat arrest voorafgaan tot de verwerping van een cassatieberoep tegen een arrest van 2 100 bladzijden dat niet volledig werd gelezen in openbare terechtzitting, maar wel werd bekendgemaakt door de publicatie ervan op een internetsite. Het Europees Hof van de Rechten van de Mens beperkt het begrip openbaarheid van de uitspraak immers niet tot de integrale openbare lezing ervan⁹.

2.2 Democratische vereiste

De meeste wetteksten zijn enkel verstaanbaar met toelichting van de rechtspraak. In de inleiding werd reeds het ter zake dienend voorbeeld van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek aangehaald.

En dan moeten alle rechtzoekenden nog dezelfde toegang tot die rechtsbron hebben. De gerechtelijke democratie vereist gelijke wapens. De toegang tot de rechtspraak mag niet worden overgelaten aan de willekeur van redacteurs, tijdschriften en private gegevensbanken, en zelfs niet aan de Federale Overheidsdienst Justitie zelf. De ervaring leert dat het niet ongebruikelijk is dat de specialisten in bepaalde zeer gespecialiseerde domeinen, waarin weinig beslissingen worden bekendgemaakt, hun eigen gegevensbank van niet-bekendgemaakte beslissingen oprichten waarop de minder goed uitgeruste of minder goed ingelichte tegenpartij geen echt antwoord kan bieden.

⁶ "*What ultimately matters is whether those judgments were, in some form, made accessible to the public*".

⁷ Zie EVRM, 16 april 2013, Fazliyski vs. Bulgarije, verzoek nr. 40908/05, §§ 64-66.

⁸ Cass., 29 november 2011, R.G. nr. P.10.1766.N, *Pas.*, 2011/11, nr. 650, blz. 2642-2643.

⁹ M. Timperman, besluiten voor cass., 29 november 2011, R.G. nr. P.10.1766.N, *Arr. cass.*, 2011/11, nr. 650, blz. 2450-2454.

Het Comité van Ministers van de Raad van Europa heeft zich in zijn aanbeveling inzake de selectie, verwerking, presentatie en archivering van rechterlijke beslissingen in juridische informatiesystemen gebaseerd op de volgende overwegingen:

"Considering that full knowledge of the jurisprudence of all courts is an essential prerequisite for equitable application of the law;

Considering that it is essential that jurisprudence retrieval systems should be objective and representative if justice is to be done;

Considering that computerised systems are being used more and more frequently for legal research, and that the growing number and complexity of court decisions is resulting in an increasingly widespread recourse to these new methods;

Considering that the general public and the legal profession in particular should have access to these new means of information"¹⁰.

2.3. Managementgerichte vereiste

Het is niet duidelijk hoe de wetgever de relevantie van de normen die hij uitvaardigt kan evalueren als hij niet in staat is om zich een exhaustief beeld te vormen van de wijze waarop de hoven en rechtbanken die toepassen.

Aan de andere kant zal de volledige transparantie van de rechtspraak de voorspelbaarheid van de beslissingen van de hoven en rechtbanken versterken en bijgevolg ook de omvang van een geschil beperken, zoals indertijd de formule Claeys heeft gedaan.

Daarom is het niet onredelijk om te veronderstellen dat de kansen op succes van een bemiddeling of enige andere alternatieve vorm van conflictoplossing veel hoger zouden zijn, of op zijn minst dat de conclusies van de partijen bondiger zouden zijn, als de rechtspraak van dat rechtscollege in die specifieke materie volledig toegankelijk was.

Bovendien zou het voor de partijen en de staat tot aanzienlijke besparingen leiden.

2.4. Besluit van het hoofdstuk

Het rationaliseren en veralgemenen van de verspreiding van de rechtspraak beantwoordt bijgevolg zowel aan wettelijke als aan organisatorische imperatieven:

- de huidige dubbelzinnigheid wegwerken die een loopje neemt met de internationale en grondwettelijke vereiste dat de uitspraak van de beslissingen openbaar is;
- iedereen toegang verlenen tot een daadwerkelijke en bijgewerkte kennis van het recht zoals dat dagelijks in de hoven en rechtbanken word beoefend.

¹⁰ Aanbeveling nr. R (95) 11 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa inzake de selectie, verwerking, presentatie en archivering van rechterlijke beslissingen in juridische informatiesystemen.

3. TOEGANKELIJKHEID VAN DE RECHTSpraak IN BELGIË

3.1 Inleiding

België heeft drie opperste gerechtshoven, te weten (i) het Hof van Cassatie¹¹, (ii) de Raad van State¹² en (iii) het Grondwettelijk Hof¹³, met elk een verschillend regime van publicatie en een autonome manier van handelen wat de waarborging wat de openbaarheid van hun beslissingen betreft.

Meer in het algemeen wordt de toegankelijkheid van de rechtspraak in België gewaarborgd door middel van publieke (Juridat, enz.) of private (Jura, Stradalex, Jurisquare, enz.) gegevensbanken en tijdschriften, die bovendien steeds vaker geïnformatiseerd zijn.

3.2 Opperste gerechtshoven

3.2.1 Hof van Cassatie

Onder voorbehoud van artikel 136 van het Gerechtelijk Wetboek is in de wet niet in een specifieke regeling inzake de publicatie van de arresten van het Hof van Cassatie voorzien¹⁴:

" Traditionnellement et sans qu'il y ait à cet égard de texte, le bulletin des arrêts de la Cour de cassation est publié par le Procureur général et les avocats généraux à la cour. Les arrêts de principe sont souvent précédés, au bulletin, des conclusions du ministère public. Un bulletin en langue néerlandaise est publié sous le titre : Arresten van het Hof van cassatie. Tous les arrêts y sont publiés soit dans leur texte originale soit en traduction néerlandaise. "
(J. Rutsaert en A. Meeus, "La Cour de cassation de Belgique", *Revue internationale de droit comparé*, vol. 30/1, 1978, blz. 270)

De situatie is nauwelijks veranderd sinds die regels werden neergeschreven, alleen worden de beslissingen van het Hof van Cassatie tegenwoordig sneller gepubliceerd dankzij de website van het Hof.

De magistraten kiezen thans nog steeds de arresten waarvan zij de openbaarmaking gepast achten.

¹¹ http://justitie.belgium.be/nl/rechterlijke_orde/hoven_en_rechtbanken/hof_van_cassatie/

¹² <http://www.raadvst-consetat.be/?page=index&lang=nl>

¹³ <http://www.const-court.be/>

¹⁴ "Art. 136. Er is bij het Hof van Cassatie een dienst voor documentatie en overeenstemming der Franse en Nederlandse teksten van de arresten.

Deze dienst staat onder het gezag en de leiding van de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie, bijgestaan door de procureur-generaal bij dit Hof.

Hij bestaat uit magistraten die daartoe opdracht krijgen zoals bepaald is in artikel 326, en uit attachés. De minister van Justitie bepaalt het getal van die magistraten en van de attachés. "

3.2.2 Raad van State

Voor de Raad van State wordt de aangelegenheid geregeld door (i) het koninklijk besluit van 7 juli 1997 betreffende de publicatie van de arresten en de beschikkingen van niet-toelaatbaarheid van de Raad van State en (ii) het ministerieel besluit van 3 februari 1998 tot bepaling van het informatienetwerk dat toegankelijk is voor het publiek en van de magnetische drager met het oog op de raadpleging en de registratie van de arresten van de Raad van State.

Doorgaans worden alle arresten van de Raad van State gepubliceerd, met als enig voorbehoud de zeer specifieke aangelegenheid van de wetgeving inzake de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

In tegenstelling tot het Hof van Cassatie is er dus geen kwalitatieve filter die de toegang tot een deel van de rechtspraak verhindert. De Raad van State hanteert immers een dubbele aanpak bij de publicatie van diens beslissingen: enerzijds wordt de volledige rechtspraak zeer snel online geplaatst; anderzijds wordt – in een aparte gegevensbank – een doordachte en gestructureerde selectie gemaakt van de arresten die interessant worden geacht. Die gegevensbanken zijn openbaar en kosteloos.

Het verslag aan de Koning bij voornoemd koninklijk besluit van 7 juli 1997 stelt zeer duidelijk dat het belangrijk is om de toegankelijkheid van de rechtspraak van dat rechtscollege te waarborgen. De aangelegenheid van de anonimisering komt eveneens aan bod in het koninklijk besluit zelf.

3.2.3 Grondwettelijk Hof

De aangelegenheid wordt geregeld door artikel 114 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof:

*" Art. 114. De arresten worden door toedoen van de griffier bekendgemaakt op de website van het Hof, alsook in hun geheel of bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad. Het uittreksel bevat de gronden en het beschikkend gedeelte. "*¹⁵

3.3 Openbare en kosteloze gegevensbank Juridat

3.3.1 Wettelijke grondslag

De wettelijke grondslag van de gegevensbank Juridat is terug te vinden in artikel 2, eerste lid, van de wet van 10 augustus 2005 tot oprichting van het informatiesysteem Phenix (Belgisch Staatsblad, 1 september 2005, blz. 38305):

"Een informatiesysteem, Phenix genaamd, wordt opgericht, met als doeleinden de interne en externe communicatie die is vereist voor de werking van de justitie, het beheer en de bewaring van de gerechtelijke dossiers, de invoering van een nationale rol, het aanleggen van een gegevensbank voor de rechtspraak, het opmaken van statistieken en het verlenen van bijstand bij het beheer en het bestuur van de gerechtelijke instellingen".

¹⁵ In de titel van de bekendmaking van het arrest wordt geen melding gemaakt van de betrokken rechtstak, wat jammer is.

In de artikelen 7 tot 9 van dezelfde wet is het volgende bepaald:

"Gegevensbank voor de rechtspraak.

Art. 7. Onverminderd de bepalingen van de wet van 8 augustus 1997 betreffende het Centraal Strafregister wordt in Phenix een interne gegevensbank voor de rechtspraak aangelegd teneinde de verschillende leden van eenzelfde gerecht de mogelijkheid te bieden de gerechtelijke dossiers te verwerken, alsmede een externe gegevensbank om de beslissingen die belangrijk zijn voor de kennis en de ontwikkeling van het recht onder het publiek te verspreiden.

Art. 8. De interne gegevensbank voor de rechtspraak bevat integraal alle beslissingen van de gerechten.

De beslissingen van ieder gerecht zijn enkel toegankelijk voor de leden van dat gerecht.

De leden van de rechterlijke orde hebben uitsluitend toegang om hun professionele taak uit te oefenen.

De Koning bepaalt, op voorstel van het beheerscomité en na advies van het toezichtscmité, de regels voor de duurzaamheid van de gegevens, de nadere regels voor de toegang en de categorieën van personen die toegang hebben tot die gegevensbank, alsmede de bijzondere beveiligingsmaatregelen voor die gegevensbank.

Art. 9. De externe gegevensbank voor de rechtspraak bevat de beslissingen geselecteerd door ieder gerecht, overeenkomstig de selectieregels bepaald door het beheerscomité, na raadpleging van het comité van gebruikers.

De geselecteerde beslissingen die persoonsgegevens bevatten worden over het algemeen anoniem gemaakt.

De Koning bepaalt, op voorstel van het beheerscomité en na advies van het toezichtscmité, de nadere regels voor het anoniem maken van de beslissingen, de uitzonderingen op deze regel die kunnen zijn vereist voor het begrip van de beslissingen, alsmede de wijze waarop de in de beslissingen vermelde personen zich in voorkomend geval kunnen verzetten tegen de vermelding in de gepubliceerde beslissingen van persoonsgegevens die hen betreffen.

3.3.2 Cijfers¹⁶

Juridat wordt ongeveer 50 000 keer per maand geraadpleegd.

Op 3 oktober 2013 telde Juridat 145 279 beslissingen. De thans door de toepassing gebruikte schijfruimte bedraagt 45 MB voor een capaciteit van 13 GB (hetzij 2,8 %).

¹⁶ Bron: cijfers verstrekt door de FOD Justitie.

Aantal beslissingen volgens de datum van invoering ervan in de toepassing:

-> 1999 ¹⁷	92 174
2000	4 554
2001	3 881
2002	1 610
2003	1 516
2004	2 588
2005	9 491
2006	3 651
2007	4 276
2008	4 403
2009	4 160
2010	3 797
2011	3 534
2012	3 415
2013	2 500

Aantal beslissingen per rechtcollege:

Vredegerecht	5
Kamer van volksvertegenwoordigers	2
Kamer van Beroep van de Centrale Commissie voor de Rijnvaart	1
Gerecht van Eerste Aanleg van de EG	7
Tribunal d'Arrondissement de Luxembourg	1
Commissie tot vergoeding voor voorlopige hechtenis	28
Arbeidshof	23 848
Arbitrage	6
Franse Cour de cassation	16
Hof van beroep	15 162
Hof van Justitie van de EG	778
Grondwettelijk Hof (Arbitragehof)	7 292
Administratief rechtcollege	27
Rekenhof	4
Hof van Cassatie	66 582
Arrondissementsrechtbank	195
Militair gerechtshof	6
Raad van State	1 080
Commissie voor financiële hulp aan slachtoffers van opzettelijke gewelddaden en aan de occasionele redders	7 785
Nederlands gerecht	1
Nationale Tuchtraad	28
Arbeidsrechtbank	11 789

¹⁷ Het betreft beslissingen uit het voorgaande systeem (Justel).

Frans gerecht	4
Benelux-Gerechtshof	25
Europees Hof voor de Rechten van de Mens	280
Alle rechtscolleges	20
Rechtbank van eerste aanleg	8 621
Rechtbank van koophandel	276
Vaste Commissie van Taaltoezicht	3
Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer	1 662
Commissie van de EG	3
Europese Commissie voor de Rechten van de Mens	14

3.3.3 Selectiecriteria

De criteria voor de selectie van de te publiceren beslissingen zijn beschreven in een dienstorder.

De negatieve criteria zijn:

- de motivering is opgesteld volgens een standaardformule of een loutere vormclausule (formulering die kan worden herkend aan de hand van modules zoals in een tekstverwerking. Worden bijvoorbeeld in aanmerking genomen: verstekvonnissen, aanwijzingen van deskundigen, enz.);
- de beslissingen hebben betrekking op aangelegenheden in verband met bewijsmateriaal of bewijsmiddelen die overeenstemmen met de rechtspraak;
- de beslissingen stellen de kennelijke onbevoegdheid van het rechtscollege, de onontvankelijkheid van de eis, de ongegrondheid van de eis vast.

De positieve criteria zijn:

- beslissingen waarvan de inhoud opschudding teweegbrengt in de samenleving;
- beslissingen waarin een rechtsterm of rechtsbegrip wordt uiteengezet, met andere woorden beslissingen waarin een rechtsregel geformuleerd of gewijzigd is;
- beslissingen waarin de toegepaste interpretatiewijze leidt tot een ongebruikelijke toepassing van een rechtsregel op een geheel van feiten;
- beslissingen waarin volkomen nieuwe argumenten worden aangevoerd;
- beslissingen over een aangelegenheid betreffende de bevoegdheid van het rechtscollege;
- beslissingen waarin een gelijklopend of afwijkend standpunt wordt uiteengezet;
- beslissingen waarin een rechtsbeginsel en/of een geheel van zaken van algemeen belang ter discussie worden gesteld.

3.3.4 Hoe wordt Juridat aangevuld?

Juridat wordt gestuurd door een commissie die wordt voorgezeten door een advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie. De gegevensbank wordt op vrijwillige basis aangevuld en bevat bijgevolg slechts een beperkt deel van de rechtspraak. De leden van de rechtscolleges die de beslissingen hebben uitgesproken, zorgen voor de invoer ervan in de gegevensbank. Bij wijze van vergelijking vestigen wij de aandacht erop dat tussen 2000 en 2011 jaarlijks meer dan 135 000 nieuwe zaken bij de rechtbanken van eerste aanleg aanhangig werden gemaakt¹⁸.

De procedure voor de codering in Juridat bestaat in een snelle bewerking aan de hand van een gebruiksvriendelijke interface. Het gaat in wezen erom de te coderen beslissing op nauwkeurige wijze te identificeren. De verplichte velden zijn tot het strikte minimum herleid. De Commissie verleent toegang aan de personen die gemachtigd zijn om te coderen. Zij heeft bovendien beslist om de invoering van UTU-trefwoorden over de beslissingen van het Hof van Cassatie, die voortaan met behulp van een eigen thesaurus worden geïndexeerd (lijst van trefwoorden van het Hof van Cassatie), facultatief te maken. De beslissingen van alle andere rechtscolleges moeten steeds verplicht voorzien zijn van UTU-trefwoorden om in de gegevensbank te kunnen worden ingevoerd.

Het zeer beperkte aantal beslissingen van de rechtscolleges die dicht bij de burger staan en van de rechtscolleges van aanleg zou deels kunnen worden verklaard door de stopzetting van het opleidingsprogramma inzake de aanvulling van de gegevensbank, zulks wegens het vertrek van de hoofdopleider. Tot slot moet worden onderstreept dat thans opnieuw opleidingen over de interface voor de invoering van beslissingen worden georganiseerd. Op 12 mei vond een Nederlandstalige sessie plaats, gevolgd door twee Franstalige sessies op 14 en 22 mei, die telkens op heel wat succes konden rekenen wat het aantal deelnemers betreft.

Hoewel de eigenlijke codering weinig tijd in beslag neemt, kan de voorbereidende fase korter of langer zijn naargelang van de wens van de persoon die de beslissing in het systeem invoert. Naast enkele minimumvelden (identificatie van de beslissing en van het rechtscollege) wordt de operator immers verzocht – maar niet verplicht – om een doordachte samenvatting van de te coderen beslissing op te stellen.

3.3.5 Voor- en nadelen van Juridat

3.3.5.A. Voordelen

Juridat is een openbare en kosteloze gegevensbank, die vrij toegankelijk is en door de hoven en rechtbanken zelf wordt aangevuld. Onder het enig voorbehoud van het welbekende fenomeen van zelfcensuur wordt de informatie door de rechtstreekse opstellers ervan op onpartijdige wijze aangereikt.

Door de minimale voorwaarden voor de codering van een beslissing is de aanvulling van de gegevensbank eenvoudig, waarbij de opsteller van een belangrijke beslissing steeds de mogelijkheid krijgt om een bepaald aantal nadere gegevens toe te voegen. Juridat kan aldus op duale wijze worden gebruikt, naar analogie van wat bij de Raad van State wordt gedaan: uitgebreide invoer, maar met de mogelijkheid om de belangrijke beslissingen op de voorgrond te plaatsen. Bovendien behandelt Juridat alle gebruikers op voet van gelijkheid. Dankzij het algemene gebruik ervan zouden de filters die door bepaalde tijdschriften of uitgevers zouden kunnen worden beoogd,

¹⁸ Van 135 504 in 2011 tot 157 948 in 2003. Bron: brochure *Justitie in cijfers 2012*, blz. 21.

zinloos worden en zouden de diensten van de griffies niet langer een kopie moeten maken van de rechterlijke beslissingen behoeve van de tijdschriften of uitgevers die daartoe naar behoren zijn gemachtigd.

3.3.5.B. Nadelen

Een slechte kennis van de door Juridat geboden mogelijkheden doet sommigen geloven dat overinformatie tot desinformatie leidt. Merkwaardig is dat de Commissie dat bezwaar hoofdzakelijk tijdens gesprekken met academici heeft opgemerkt.

Bovendien gebeurt de aanvulling van Juridat thans louter op vrijwillige basis. Uit de in punt 3.3.2 voorgestelde cijfers blijkt dat de interesse in die gegevensbank sterk verschilt tussen de rechtscollages of categorieën van rechtscollages. Het grootste struikelblok schuilt zonder twijfel in de anonimisering. Hoewel de eigenlijke codering – zoals eerder reeds werd gezegd – weinig tijd in beslag neemt, kan de voorafgaande anonimisering van een beslissing immers tijdrovend blijken te zijn.

3.4 Verspreiding van de rechtspraak door de tijdschriften

3.4.1 Verzameling van de rechtspraak

Ieder tijdschrift beschikt over bepaalde kanalen voor het verkrijgen van de rechtspraak. Bepaalde tijdschriften sturen hun afgevaardigden zelfs naar de griffies om de repertoria van beslissingen te doorbladeren aangezien de kosten voor de kopieën krachtens artikel 280, 5°, van het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten ten laste van de Staat komen.

Die bepaling luidt als volgt:

"Art. 280. Zijn van expeditierecht vrijgesteld: ... 5° de kopieën of uittreksels van vonnissen en arresten die afgeleverd worden aan juridische tijdschriften, aangewezen door de Minister van Financiën".

De *ratio legis* was de volgende:

"De bedoelde tijdschriften zijn deze waarvan het hoofddoel erin bestaat de burgers te informeren inzake nationale en internationale rechtsleer en rechtspraak met uitsluiting van de dagbladen en tijdschriften waarin de juridische informatie beperkt blijft tot enkele bladzijden"¹⁹.

3.4.2 Overmatige werklast

Hoewel de codering van beslissingen in een gegevensbank verder gaat dan de eenvoudige materiële incorporatie ervan en bovendien een referentiemechanisme vereist (*notitie* en *samenvatting*), kan die handeling slechts voor een beperkt aantal beslissingen worden beoogd: de materiële manipulatie

¹⁹ Ontwerp van wet houdende fiscale bepalingen, *Gedr. St.*, Senaat., 1989-1990, nr. 806/1, blz. 39

neemt inderdaad slechts twee minuten in beslag, maar het absolute minimum om een rechterlijke beslissing correct samen te vatten loopt al snel op tot een half uur²⁰.

3.5 Obstakels bij de publicatie van de volledige rechtspraak

3.5.1 Algemene beschouwingen

De informatica biedt de mogelijkheid de kosten voor het afdrukken op papier grotendeels te vermijden.

De informatie is altijd en overal beschikbaar via mobielere dragers.

Bepaalde obstakels voor de publicatie van de volledige rechtspraak zijn verdwenen of werden teruggedrongen:

- Beperking van de opslagcapaciteit

De ICT-capaciteit wordt om de zes maanden verdubbeld. De kans dat de fysieke limiet voor de opslag op informaticadrager door de publicatie van de volledige Belgische rechtspraak wordt bereikt, is verwaarloosbaar. De technische ontwikkeling biedt bovendien de mogelijkheid om de informatie steeds sneller te behandelen en de opslagcapaciteit neemt steeds toe.

- Moeilijkheid om overvloedige en niet-gefilterde informatie te beheersen

De ervaring van de Raad van State en Juridat leert dat volledige transparantie en gerichte informatie wel degelijk hand in hand kunnen gaan.

Volledige transparantie biedt de geavanceerde gebruiker de mogelijkheid om een kritische en doordachte analyse van de informatie te maken. De rechtscolleges, opstellers van belangrijke beslissingen, worden bovendien gevraagd om die op de voorgrond te plaatsen.

Daarenboven is het de taak van de gespecialiseerde redacties om een passende selectie te maken, met dien verstande dat de algemene toegankelijkheid van de rechtspraak bovendien enige willekeur ter zake zal voorkomen.

Opzoeken per thema, op trefwoord, per rechtscollege dat een beslissing heeft gewezen, enz. zijn gangbaar geworden. De downloadsnelheid en de eenvoud waarmee zeer gericht kan worden gezocht, bieden de geavanceerde zoeker de mogelijkheid om een overaanbod aan informatie te voorkomen. Vindingrijke gebruikers zullen bovendien vaak genoeg hebben aan een "full text"-zoekactie, zonder daarbij zelfs over filters te moeten beschikken die in de vorm van een boomstructuur of andere trefwoorden zouden worden aangereikt.

- Afwezigheid van metagegevens

"La définition la plus répandue des métadonnées est que "ce sont des données à propos d'autres données" ou encore des informations "à propos" ou "autour" d'autres informations. Même si le terme est récent, la pratique des métadonnées

²⁰ En dan gaat het hier om een absoluut minimum. Het gebeurt niet zelden dat deze taak veel meer tijd in beslag neemt.

*est, elle, assez ancienne et on la retrouve par exemple dans les fiches et notices documentaires des bibliothèques*²¹.

Hoewel het bestaan van metagegevens de opzoeking en het begrip van de bronnen vast en zeker vergemakkelijkt, is de Commissie van oordeel dat rekening ermee moet worden gehouden dat de publicatie van de volledige rechtspraak een ruwe bron aan informatie oplevert en dus niet als eindproduct zou mogen worden beschouwd. De rechtspracticus zal de rechtspraak nog moeten interpreteren en behandelen. Het is namelijk niet de bedoeling om een rechtsleer op te stellen, maar wel om de informatie inzake de rechtspraak beschikbaar te maken.

3.5.2 Terughoudendheid van de magistratuur

De houding van de magistraten ten aanzien van de publicatie van hun beslissing varieert zeer sterk. Sommigen aarzelen niet om hun beslissingen te verspreiden en schrijven die zelfs neer opdat zij zouden worden gepubliceerd. Anderen zijn daarentegen van oordeel dat het beoefenen van rechtspraak en rechtsleer niet samengaan: zij wijzen hun beslissingen in het belang van de partijen en niet in het belang van derden.

De tussenpositie bestaat vaak erin dat de magistraten een recht van controle op de verspreiding van hun beslissingen willen kunnen uitoefenen. Sommigen verbergen niet dat een volledige en onvoorwaardelijke transparantie schade zou berokkenen aan de beoordelingsmarge die zij tijdens hun zoektocht naar rechtvaardige beslissingen menen te kunnen aanvoeren.

3.5.3 Informatie

Met uitzondering van de Raad van State en het Grondwettelijk Hof is er geen enkel Belgisch rechtscollege van de rechterlijke orde waarvan de volledige rechtspraak wordt gepubliceerd.

Wat Juridat betreft, springen vooral de statistieken per rechtscollege in het oog, en leidt het gegeven dat de arbeidshoven meer rechtspraak verspreiden dan de hoven van beroep, tot vragen. Hetzelfde geldt voor de arbeidsrechtbanken ten aanzien van de rechtbanken van eerste aanleg. De rechtbanken van koophandel van hun kant publiceren vrijwel niets. De Commissie voor financiële hulp aan slachtoffers van opzettelijke gewelddaden en occasionele redders maakt een grote hoeveelheid rechtspraak bekend, terwijl de politierechtbanken en vrederegerechten bij wijze van spreken niets naar buiten brengen²².

4. SITUATIE IN HET BUITENLAND

4.1 Frankrijk

In Frankrijk geldt hetzelfde drieledige systeem als in België.

²¹ <http://www.archivesdefrance.culture.gouv.fr/gerer/archives-electroniques/standard/metadonnees/>

²² *Confer supra*, punt 3.3.4.

4.1.1 Cour de cassation

Net zoals in België bestaat er een *Bulletin*, een officiële publicatie. Daarnaast publiceert de Franse Cour de cassation, via de website, volgende informatie: "*outre les arrêts rendus par l'assemblée plénière et les chambres mixtes, ainsi que les avis de la Cour, une sélection de décisions dont la mise en ligne sur le site www.courdecassation.fr est décidée par les chambres, après délibéré*"²³.

Een niet-verwaarloosbaar deel van de arresten van de Franse Cour de cassation, dat niet in het *Bulletin* werd gepubliceerd, is bovendien online beschikbaar via de website <http://www.legifrance.gouv.fr>.

Het lijkt erop dat de Cour de cassation heeft beslist om de gewezen arresten te anonimiseren aangezien het zich ervan bewust was dat die beslissingen, gelet op de zeer ruime verspreiding ervan, voor volledig andere doeleinden dan een goede kennis van het recht werden gebruikt²⁴.

4.1.2 Conseil d'Etat

De Franse Conseil d'Etat²⁵ beschikt over een eigen gegevensbank, met dien verstande dat: "[I]es décisions, ordonnances et avis contentieux du Conseil d'Etat sont communicables de plein droit en copie papier". Net zoals bij de Cour de cassation kunnen via de website Legifrance niet-gepubliceerde arresten van de Conseil d'Etat worden opgezocht.

De eigen website van de Conseil d'Etat (ArianeWeb) bevat niet alleen de beslissingen die in het Recueil officiel werden bekendgemaakt, maar ook: "*la quasi-intégralité des autres décisions rendues en formations collégiales, ainsi que les ordonnances de référé, depuis 1987*".

4.1.3 Conseil constitutionnel

De beslissingen van de Conseil constitutionnel worden bekendgemaakt in het *Journal officiel* (artikelen 20 en 23-11, 26-1, tweede lid, van ordonnance n° 58-1067 du 7 novembre 1958 portant loi organique du Conseil constitutionnel).

De Conseil constitutionnel heeft bovendien alle beslissingen die sinds de oprichting ervan in 1958²⁶ werden gewezen, online geplaatst.

4.2 Nederland

Nederland biedt een zeer ruime toegang tot de rechtspraak.²⁷

²³ <http://www.courdecassation.fr/>

²⁴ Zie Délibération n°01-057 du 29 novembre 2001 de la Commission Nationale de l'Informatique et des Libertés (CNIL) portant recommandation sur la diffusion de données personnelles sur internet par les banques de données de jurisprudence (<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCnil.do?oldAction=rechExpCnil&id=CNILTEXT000017653503>)

²⁵ <http://www.conseil-etat.fr/fr/base-de-jurisprudence/>

²⁶ <http://www.conseil-constitutionnel.fr/>

²⁷ <http://www.rechtspraak.nl/>

De beslissingen van de opperste gerechtshoven (Hoge Raad en Raad van State) worden integraal bekendgemaakt, behalve in geval van kennelijke onontvankelijkheid of ongegrondheid, desgevallend uitsluitend op grond van een standaardformulering.

Via de website *rechtspraak.nl* worden bovendien zo goed als alle beslissingen van bepaalde bijzonder belangrijke rechtscolleges bekendgemaakt, alsook een zo uitgebreid mogelijke selectie van de beslissingen van de andere rechtscolleges.

4.3 Duitsland

Duitsland is eveneens voorstander van een zeer ruime bekendmaking van de rechtspraak.

De verschillende portalen zijn gecentraliseerd op de website <http://www.justiz.de>.

Alle beslissingen van het Duitse Bundesverfassungsgericht worden bekendgemaakt.

Hetzelfde geldt voor de beslissingen van de oberste Gerichtshöfe, met als enige uitzondering de niet-gemotiveerde beslissingen van onontvankelijkheid of verwerping.

Naast de beslissingen van die opperste gerechtshoven biedt de Duitse gerechtelijke website toegang tot een niet-exhaustieve lijst van door andere rechtscolleges gewezen beslissingen.

4.4 Luxemburg

4.4.1 Justitieportaal

Alle door de Cour constitutionnelle, de Cour de cassation en de administratieve rechtscolleges gewezen arresten worden via het justitieportaal (www.justice.public.lu) bekendgemaakt.

Krachtens artikel 14 van de Luxemburgse wet van 27 juli 1997 "portant organisation de la Cour constitutionnelle" moeten alle door de bovenvermelde rechtscolleges gewezen arresten binnen 30 dagen na de uitspraak ervan in het Memorial, Recueil de Législation worden bekendgemaakt en kan de Cour constitutionnelle beslissen om bij die bekendmaking enige persoonsgegevens buiten beschouwing te laten. In de praktijk werden dergelijke gegevens sinds 2009 systematisch verborgen.

Via het justitieportaal wordt een pdf-versie gepubliceerd van alle arresten die de Cour constitutionnelle sinds de oprichting ervan in 1997 heeft gewezen. Het portaal omvat thans 104 arresten, gaande van nummer 1/98 tot 104/13.

Het is geenszins wettelijk verplicht om de door de Cour de cassation gewezen arresten integraal te publiceren. Met het oog op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer worden de arresten van dat hof steeds anoniem gemaakt, ook al bestaat daartoe geen enkele wettelijke verplichting.

De administratieve rechtscolleges vullen het portaal zelf aan met de volledige rechtspraak, die op voorhand reeds anoniem werd gemaakt.

4.4.2 Gegevensbank JUDOC (vroeger CREDOC)

Naast de publicatie op internet beheert de dienst voor documentatie een gegevensbank waarin de belangrijkste door de rechtsprekende instanties gewezen beslissingen worden opgenomen.

De gegevensbank JUDOC bestaat uit een selectie van rechterlijke beslissingen die als interessant worden beschouwd. Die gegevensbank bevat uitsluitend – naar behoren anoniem gemaakte – uittreksels van beslissingen, alsook de passages die als juridisch interessant worden beschouwd en waaraan trefwoorden worden gekoppeld. De dienst voor juridische documentatie kan in eerste instantie worden verzocht om een zoekactie op trefwoord uit te voeren in de gegevensbank. Voor die zoekactie zal 25 euro per vraag worden aangerekend. Afhankelijk van het resultaat van die opzoeking kan de dienst voor documentatie in tweede instantie om een integraal afschrift van de beslissingen worden verzocht (in een vroeger stadium meegedeeld in de vorm van uittreksels). In een dergelijk geval zal voor de kopieën van beslissingen 0,25 euro per bladzijde worden aangerekend.

Op het justitieportaal www.justice.public.lu wordt uitleg gegeven bij de wijze waarop een zoekopdracht in de gegevensbank moet worden geformuleerd, de kostprijs en de voorwaarden van de kosteloosheid.

Worden kosteloos afgeleverd: de verzoeken met wetenschappelijk oogmerk (opmaak van een scriptie, een boek, een artikel inzake rechtsleer), alsook de verzoeken van advocaten voor de zaken in het kader waarvan zij ambtshalve werden aangesteld of in het kader waarvan rechtsbijstand werd toegekend.

De juridische uitgevers beschikken niet over de mogelijkheid om kosteloos kopieën van rechterlijke beslissingen te verkrijgen.

Alle magistraten beschikken over een rechtstreekse toegang waarbij zij zelf in de gegevensbank JUDOC kunnen opzoeken.

De gegevensbank JUDOC bevat thans 26 444 uittreksels van rechterlijke beslissingen.

4.4.3 Computerbestand REGAIN

Naast de gegevensbank JUDOC bestaat er een tweede gegevensbank, het computerbestand REGAIN, waarin een integrale versie van alle beslissingen die de Cour Supérieure de Justice sinds ongeveer tien jaar heeft gewezen, alsook de conclusies van het Parquet général en matière de cassation, zijn opgenomen. Er wordt geen enkele selectie gemaakt en de gegevensbank wordt rechtstreeks aangevuld door de griffiers zodra de beslissing in kwestie is uitgesproken. In tegenstelling tot de gegevensbank JUDOC is REGAIN veeleer een praktisch werkinstrument dan een gegevensbank waarin louter opzoeken kunnen worden gedaan.

Dat netwerk werd uitgebreid naar de beslissingen die de Tribunal d'arrondissement de Luxembourg in de loop van het gerechtelijk jaar 2005/2006 heeft gewezen. Een uitbreiding naar alle door de rechtsprekende instanties gewezen beslissingen werd in de loop van het jaar 2009/2010 verwezenlijkt door de toevoeging van de door de vredegerechten gewezen rechtspraak.

Enkel de magistratuur heeft toegang tot dat netwerk.

4.4.4 Mededeling van strafrechtelijke beslissingen aan de Conférence du Jeune Barreau

De meest interessante strafrechtelijke beslissingen worden, zodra zij anoniem zijn gemaakt, overgezonden aan de Conférence du Jeune Barreau de Luxembourg met het oog op de mogelijke integratie ervan in het Bulletin d'Information sur la Jurisprudence, een blad dat op regelmatige tijdstippen op elektronische wijze aan alle advocaten wordt bezorgd.

4.5 Europese Unie in het algemeen

Voor de volledige Europese Unie bestaat een website <https://e-justice.europa.eu> waarop voor ieder land informatie wordt gegeven wat de beschikbare gegevensbanken betreft.

4.6 Conclusies

Er wordt algemeen aangenomen dat de beslissingen van de opperste gerechtshoven volledig en integraal toegankelijk moeten zijn, met als enig voorbehoud beslissingen van kennelijke onontvankelijkheid of verwerping.

Zelfs in Frankrijk, waar de Cour de cassation net zoals in België van oordeel is dat de informatie moet worden gefilterd, is er sprake van een relatief ruime toegang tot de niet-gepubliceerde rechtspraak.

5. KOSTEN VAN DE TOEGANKELIJKHEID VOOR DE FOD JUSTITIE TEN BEHOEVE VAN DE RECHTERLIJKE ORDE²⁸

5.1. Elektronische publicaties

De bedragen worden uitgedrukt in euro en inclusief btw:

Naam	Jura.be	Stradalex-Jurisquare
2009	439 386,45	456 181,44
2010	504 585,25	437 170,78
2011	467 116,96	469 664,06
2012	525 780,87	524 455,92
2013	525 780,87	598 983,24

5.2. Papieren publicaties

Naam	Abonnement	Documentatie
2009	9 070 526,35	580 114,60
2010	10 764 246,55	627 157,95

²⁸ Bron: FOD Justitie

2011	11 180 719,38	538 438,27
------	---------------	------------

2012		
Naam	Abonnement	Documentatie
KLUWER	5 117 572,12	53 864,05
J.STORY-SCIENTIA	3 015 440,02	102 380,02
DE BOECK SERVICES	2 730 260,92	124 059,42
DIE KEURE	382 612,06	51 013,04
BELGISCH STAATSBLAD	91 910,00	0,00
UITG. VANDEN BROELE NV	45 990,67	6 840,90
INTERSENTIA	42 879,30	37 832,00
CONTINUGA N.V	40 898,07	6 921,85
ALPHA	38 836,67	1 053,63
SWETS INFORMATION SERVICE	31 930,97	0,00
POLITEIA NV	25 117,67	18 777,58
Andere < 10 000 euro	38 741,73	116 546,74
Algemeen totaal	11 602 190,20	519 289,23

5.3. Enkele managementoverwegingen

De korpschefs beschikken over een algemeen budget om de kosten van de rechtspraak te dekken.

Dat budget wordt inzonderheid gebruikt voor de aankoop van monografieën bij uitgevers/verkopers van juridische literatuur.

De korpschefs kiezen de abonnementen op tijdschriften, onder toezicht van de Centrale commissie voor de documentatie. Die commissie bestaat uit negen gespecialiseerde commissies in beide landstalen en beoordeelt of de aankoop van de tijdschriften en de mogelijke synergieën passend is. De controle van de Centrale commissie is echter zeer beperkt en maakt geen algemeen beheer, inzonderheid vanuit financieel standpunt, van de gerechtelijke publicaties mogelijk.

De behoefte om een groot aantal papieren wetboeken²⁹ aan te kopen, kan eveneens ter discussie worden gesteld aangezien de wetgeving in real time toegankelijk is - en geconsolideerd wordt - via de website [Belgisch Staatsblad/Juridat](#).

Op 24 maart 2011 is de ministerraad overgegaan tot de gunning van een overheidsopdracht voor de terbeschikkingstelling van een elektronische juridische gegevensbank (Justinfo) aan de vennootschap Kluwer, waarbij de minister van Justitie ermee belast werd te onderhandelen betreffende de oprichting van een tweede gegevensbank waarvan de inhoud, inzake rechtsleer, niet door de eerste opdracht werd gedekt. Binnen het raam van die procedure bleek hoe moeilijk het is

²⁹ De kosten bedragen bijgevolg: 1 950,00 euro voor de volledige reeks bij Larcier.

een vergelijking te maken tussen de toegang tot de elektronische juridische informatie, de beheersing van de kosten en de onderhandelingsruimte in een eerder oligopolistische sector.

Na afloop van een procedure tot nietigverklaring heeft de Raad van State die opdracht vernietigd. De FOD Justitie werkt aan de uitvoering van andere contracten.

5.4. Informatie

In 2012 hebben de elektronische en papieren publicaties de FOD Justitie 13 171 716,22 euro gekost.

Dat bedrag neemt jaar na jaar toe.

De Staat gebruikt een deel van dat bedrag voor de aankoop van het eigen intellectuele werk dat in het kader van de in punt 3.4 omschreven verplichting wordt geproduceerd, waarbij alle kosten voor eigen rekening komen. In dat opzicht draagt de Staat niet alleen de materiële kost van de kopieën, maar ook de kosten op het stuk van personeel in het kader van de ontvangst en de behandeling van verzoeken om kopieën.

Uit niets blijkt dat de elektronische publicatie tot een daling van de kost van de papieren publicatie heeft geleid. Het zou goed zijn om in het kader van een meer diepgaande studie mogelijke dubbels op te sporen en de omvang ervan te berekenen.

6. PROBLEEM VAN DE ANONIMISERING

6.1. Verplichting tot anonimisering

Het probleem van de anonimisering is in België nauw verbonden met de bescherming van de persoonlijke levenssfeer wat de gegevensbanken betreft.

De Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer heeft in het kader van haar bevoegdheden – beperkt tot natuurlijke personen – voor een verregaande anonimisering gepleit³⁰.

6.2. Reikwijdte van de anonimisering in het Belgische recht

In 1997 schreef de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer het volgende:

"De bescherming is des te noodzakelijker daar de navigatieprogrammatuur en het vermogen van de informatiesystemen wat de onderlinge verbindingen tussen gegevens betreft, steeds krachtiger worden en er zo goed als geen controle bestaat op het gebruik dat van de systemen wordt gemaakt via deze opvragingen op afstand. Men kan zich aldus indenken hoe makkelijk het voor een goed geïnformeerd internaut is om de ganse rechtspraak te verzamelen over ontslagen wegens ernstige redenen, om er naam en adres van de betrokken werknemers uit te halen, of de geneesheren te identificeren wier aansprakelijkheid voor de rechtbank zou zijn gebracht. Het gedrag van een rechter tegenover een bepaald type conflict zal statistisch kunnen worden geëvalueerd en de naam van een advocaat zal kunnen worden geassocieerd met een percentage van processen die een gunstige afloop kennen. " (Advies CBPL nr. 42/97 van 23 december 1997)

³⁰ Advies nr. 42/97 van 23 december 1997 en aanbeveling nr. 3/2012 van 8 februari 2012.

De wetgever heeft dat advies in een verplichting omgezet³¹. De identificatie van een natuurlijke persoon moet worden gewist of door een pseudoniem worden vervangen.

Voor de toepassing van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens "wordt onder "persoonsgegevens" iedere informatie betreffende een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon verstaan ... als identificeerbaar wordt beschouwd een persoon die direct of indirect kan worden geïdentificeerd, met name aan de hand van een identificatienummer of van één of meer specifieke elementen die kenmerkend zijn voor zijn of haar fysieke, fysiologische, psychische, economische, culturele of sociale identiteit. "

In artikel 3 van het koninklijk besluit van 13 februari 2001 is het volgende bepaald: "verwerking van persoonsgegevens voor historische, statistische of wetenschappelijke doeleinden vindt plaats aan de hand van anonieme gegevens. "

Het koninklijk besluit werd genomen met toepassing van artikel 8 van de wet van 8 december 1992. In het eerste lid van dat artikel is het volgende bepaald: "De verwerking van persoonsgegevens inzake geschillen voorgelegd aan hoven en rechtbanken alsook aan administratieve gerechten, inzake verdenkingen, vervolgingen of veroordelingen met betrekking tot misdrijven, of inzake administratieve sancties of veiligheidsmaatregelen, is verboden."

Zoals gezegd heeft de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer een extreem dwingende visie op de verplichting tot anonimisering. Die visie omvat inzonderheid de verplichting om de rechtscolleges en – daaronder begrepen – eveneens alle actoren, magistraten en advocaten, te anonimiseren.

Die verre gaande visie kan op zijn minst ter discussie worden gesteld. De Commissie voor de Modernisering vindt die visie overdreven. Die visie is bovendien weinig gerechtvaardigd aangezien zij verder gaat dan de naam van de partijen in het geding. Uit de gesprekken met de Commissie voor de Modernisering blijkt bovendien dat dit punt binnen de Commissie voor de bescherming van de levenssfeer zelf opnieuw ter discussie wordt gesteld.

De vraag of de anonimisering van natuurlijke personen moet worden uitgebreid naar rechtspersonen, wordt nog besproken³².

7. CONCLUSIES EN VOORSTELLEN

7.1. Wijziging van artikel 792 van het Gerechtelijk Wetboek

In het licht van de Europese aanbevelingen en de gangbare handelwijze in de buurlanden is de Commissie van oordeel dat alle obstakels voor een volkomen transparantie van de rechtspraak

³¹ Artikel 3 van het koninklijk besluit van 13 februari 2001 ter uitvoering van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens.

³² *Confer*, in Frankrijk, advies van de CNIL nr. 01-057 dd. 29 november 2001 waarin geen uitspraak wordt gedaan aangezien deze aangelegenheid niet ressorteert onder diens tot de verdediging van de vrijheden van natuurlijke personen beperkte bevoegdheid.

moeten worden opgeheven. Om die reden wordt voorgesteld om artikel 792 aan te vullen met een extra lid, luidende als volgt:

"Gelijktijdig met de in het eerste of tweede lid bedoelde verzending voert de griffier een anoniem gemaakte versie van de beslissing in in de externe gegevensbank bedoeld in artikel 7 van de wet van 10 augustus 2005 tot oprichting van het informatiesysteem Phenix. "

Artikel 9, eerste lid, van voornoemde wet van 10 augustus 2005 wordt opgeheven.

Artikel 9, tweede lid, van dezelfde wet, dat het eerste lid is geworden, wordt vervangen als volgt:

"De in de externe gegevensbank ingevoerde beslissingen die persoonsgegevens bevatten, worden doorgaans anoniem gemaakt. "

Artikel 280, 5°, van het Wetboek der registratie-, hypotheek-, en griffierechten wordt opgeheven.

7.2. Heronderhandeling van uitgavecontracten

Aangezien de Belgische Staat zich door middel van abonnementen op gegevensbanken inzake rechtspraak of tijdschriften een betalende toegang verleent tot wat grotendeels eigen intellectueel werk is, is het ondenkbaar dat die toegang conform de marktprijs zou worden betaald.

Zulks geldt des te meer in een context waarin de rechterlijke macht, onafhankelijk van Juridat, overgaat tot de invoering van een systeem JustX-VAJA³³ dat op termijn met een eigen zoekmotor zou moeten worden uitgerust.

In elk geval moet dringend een audit worden bevolen waarbij alle door de FOD Justitie betaalde abonnementen worden gerationaliseerd.

7.3. Andere voorstellen

De CMRO-CMOJ meent nog de volgende voorstellen te moeten formuleren:

1. Rekening houdend met de door de FOD Justitie vastgelegde budgetten – hetzij 1 124 764,11 euro in 2012 wat de elektronische publicaties en 12 121 479,43 euro wat de papieren publicaties betreft, te weten een totaal van 13 246 243,54 in 2012 – zijn de verspillingen, dubbels of andere nutteloze uitgaven posten waarop sterk kan worden bespaard. Het onderwerp moet uitvoerig worden geanalyseerd.
2. De precieze behoeften van de magistraten moeten door de colleges van de zetel en het openbaar ministerie worden geobjectiveerd opdat tussen de aankoopdienst van de rechterlijke orde en de juridische verkopers/uitgevers algemene onderhandelingen zouden kunnen worden gevoerd. De Commissie is van oordeel dat zulks tot aanzienlijke besparingen zou leiden zonder dat daarbij de kwaliteit, en evenmin de werking van het gerechtelijk apparaat zouden worden aangetast.

³³ Vonnissen-Arresten-Jugements-Arrêts.

3. De korpschefs moeten meer vrijheid krijgen bij het plaatsen van bestellingen. Zo zouden zij de mogelijkheid moeten krijgen om de budgetten waarover zij beschikken over de tijdschriften en monografieën te verdelen teneinde:
 - a. over meer volledige bibliotheken te beschikken in het kader van een documentatiedienst van het korps (of de korpsen in geval van de oprichting van gemeenschappelijke bibliotheken);
 - b. veelvuldige verspillingen door de bestelling van papieren publicaties te voorkomen wanneer de magistraat of de referendaris/jurist die de informatie gebruikt daarover reeds in elektronische vorm via de gegevensbanken beschikt.
4. De omschakeling naar een volledig elektronisch aanbod moet worden overwogen aangezien het erop lijkt dat die elektronische formule de volgende voordelen biedt:
 - a. door met laptops of tablets te werken zou de magistraat of de referendaris/jurist altijd en overal over een rijkelijk gedocumenteerde en geordende elektronische bibliotheek kunnen beschikken;
 - b. de mobiliteit van de magistraten en referendarissen/juristen in het kader van de grotere arrondissementen verplicht de toegang tot een gedematerialiseerde documentatie;
 - c. de verdwijning of op zijn minst de inkrimping van het aantal traditionele bibliotheken, als gevolg van de documentatie in elektronische vorm, zal plaatsbesparing mogelijk maken;
 - d. de elektronische documentatie - bruikbaar op tablets die onontbeerlijke werkinstrumenten zijn geworden - zal de klassieke dragers onvermijdelijk vervangen.
5. De samenwerking tussen de structuur "Juridat", de dienst uitgave van het Belgisch Staatsblad en het intellectueel werk van de universiteiten en hoven en rechtbanken zou de verhoudingen met de uitgevers/verkopers opnieuw in evenwicht kunnen brengen.